Konflikt, rozbieżność stanowisk i wieloznaczność: językowe i komunikacyjne praktyki negocjowania znaczeń i stanowisk

TEMAT PRZEWODNI 2027

Konflikt, rozbieżność stanowisk i wieloznaczność należą do podstawowych zjawisk komunikacji społecznej. Tam, gdzie spotykają się odmienne interesy, zasoby wiedzy, orientacje aksjologiczne i sposoby interpretacji, powstają sytuacje komunikacyjne, w których uczestnicy wyrażają, uzasadniają, odrzucają, zaostrzają lub na nowo negocjują określone stanowiska. Procesy te ujawniają się szczególnie wyraźnie we współczesnych dyskursach publicznych.

Z perspektywy językoznawczej istotne jest nie tylko to, czego dotyczy spór, lecz przede wszystkim to, jak za pomocą środków językowych i multimodalnych konstruuje się i sygnalizuje konflikt, rozbieżność stanowisk i wieloznaczność, a także jak uczestnicy komunikacji odnoszą się do tych zjawisk i je interpretują. Szczególnie interesujące jest przy tym pytanie, w jakim stopniu praktyki te różnią się zarówno w obrębie poszczególnych języków, wspólnot komunikacyjnych, dyskursów, gatunków tekstów i mediów, jak i między nimi.

Konfliktu, rozbieżności stanowisk i wieloznaczności nie należy traktować jako kategorii synonimicznych. *Rozbieżność stanowisk* oznacza przede wszystkim różnice w poglądach, ocenach, twierdzeniach przedstawianych jako wiedza lub interpretacjach, które mogą być mniej lub bardziej wyraźnie sygnalizowane w komunikacji. O *konflikcie* można mówić wówczas, gdy uczestnicy nadają takim różnicom znaczenie w interakcji lub dyskursie i ujmują je w kategoriach sprzecznych interesów, roszczeń, norm lub stanowisk. *Wieloznaczność* wiąże się natomiast z możliwością różnych interpretacji wynikających z właściwości języka i kontekstu. Może wywoływać lub nasilać rozbieżności stanowisk i konflikty, a zarazem stanowić zasób komunikacyjny: pozwala pozostawić pole do interpretacji, unikać jednoznacznego określenia stanowiska, kierować przekaz do różnych grup odbiorców lub strategicznie dopuszczać różne odczytania. Właśnie relacje między formą językową, interpretacją a funkcją społeczną lub dyskursywną otwierają szerokie pole badań.

Szczególnie mile widziane są artykuły językoznawcze poświęcone następującym zagadnieniom:

- językowe i multimodalne konstruowanie konfliktu oraz relacji antagonistycznych w dyskursach politycznych, medialnych, społecznych i naukowych, a także w dyskursach dotyczących sztucznej inteligencji
- językowe praktyki wyrażania sprzeciwu, odrzucania, korygowania, kwestionowania, zgłaszania zastrzeżeń i formułowania kontrargumentów
- komunikacyjne sposoby sygnalizowania rozbieżności stanowisk oraz łagodzenia lub wzmacniania ich wyrazu
- wzorce argumentacyjne, toposy, praktyki uzasadniania oraz strategie legitymizacji i delegitymizacji w dyskursach dotyczących kwestii spornych

- językowe konstruowanie grup własnych i obcych, polaryzacja, wyznaczanie granic między grupami oraz pozycjonowanie
- wieloznaczność leksykalna, składniowa, semantyczna i pragmatyczna oraz jej relacje z nieostrością i niedookreślonością
- komunikacyjne sposoby usuwania wieloznaczności wypowiedzi oraz metakomunikacyjnego odnoszenia się do tego zjawiska
- strategiczna wieloznaczność, komunikacja pośrednia oraz unikanie jednoznacznego określania stanowiska w komunikacji
- konflikt, rozbieżność stanowisk i agresja językowa w cyfrowych przestrzeniach komunikacji i mediach społecznościowych, w tym mowa nienawiści oraz inne formy eskalacji w komunikacji
- konflikt, rozbieżność stanowisk i wieloznaczność w edukacji i dydaktyce języków obcych – w szczególności procesy negocjacyjne w komunikacji dydaktycznej, sprzeciw i korekta, kompetencje pragmatyczne i międzykulturowe, radzenie sobie z nieporozumieniami i wieloznacznością, a także wykorzystywanie w dydaktyce dyskursów dotyczących kwestii spornych oraz dyskursów argumentacyjnych
- praktyki komunikacyjne związane z konfliktem i rozbieżnością stanowisk w wielojęzycznych i międzykulturowych kontekstach przekładu
- porównania kontrastywne uwzględniające język, kulturę, medium i czas oraz analizy kumulatywne norm komunikacyjnych regulujących postępowanie w sytuacjach sprzeciwu, różnicy zdań i konfliktu
- porównania i analizy praktyk komunikacyjnych związanych z konfliktem i rozbieżnością stanowisk w różnych gatunkach tekstów, dyskursach, instytucjach i mediach komunikacyjnych
- analizy wzorców konfliktu, rozbieżności stanowisk i wieloznaczności prowadzone metodami lingwistyki korpusowej oraz wspomagane komputerowo.

Zapraszamy do nadsyłania artykułów reprezentujących różne podejścia językoznawcze. Mogą to być prace z zakresu lingwistyki dyskursu, pragmatyki, lingwistyki rozmowy i lingwistyki interakcyjnej, lingwistyki mediów, semantyki, leksykologii, gramatyki, socjolingwistyki, lingwistyki korpusowej, politolingwistyki, translatoryki czy lingwistyki kontrastywnej. Mile widziane są również artykuły łączące kilka z tych perspektyw lub poświęcone współdziałaniu środków językowych i innych zasobów semiotycznych.

Dla czasopisma CONVIVIUM szczególnie interesujące są polsko-niemieckie badania porównawcze dotyczące na przykład form wyrażania sprzeciwu, uzasadniania argumentacyjnego, pozycjonowania, oceniania lub usuwania wieloznaczności wypowiedzi w porównywalnych dyskursach i sytuacjach komunikacyjnych. Równie mile widziane są porównania obejmujące inne języki, konteksty kulturowe, kultury medialne i okresy historyczne, a także badania wielojęzyczne pozwalające ukazać niemieckojęzyczne praktyki komunikacyjne w szerszym kontekście europejskim lub międzynarodowym.

Literatura

Angouri, Jo, i Locher, Miriam A. (2012). Theorising disagreement. *Journal of Pragmatics, 44*(12), 1549–1553. https://doi.org/10.1016/j.pragma.2012.06.011

Bartosch, Roman, i Derichsweiler, Sina (w druku). *Agonalität: Streiten lernen im Fremdsprachenunterricht*. Narr Francke Attempto.

Bauer, Matthias, Knape, Joachim, Koch, Peter, i Winkler, Susanne (2010). Dimensionen der Ambiguität. *Zeitschrift für Literaturwissenschaft und Linguistik, 40*(158), 7–75.

Birkner, Karin, i Janich, Nina (red.). (2018). *Handbuch Text und Gespräch*. De Gruyter. https://doi.org/10.1515/9783110296051

Culpeper, Jonathan (2011). *Impoliteness: Using language to cause offence*. Cambridge University Press.

Felder, Ekkehard, i Müller, Marcus (red.). (2009). *Wissen durch Sprache: Theorie, Praxis und Erkenntnisinteresse des Forschungsnetzwerks „Sprache und Wissen“*. De Gruyter.

Gruber, Helmut (2013). *Streitgespräche: Zur Pragmatik einer Diskursform*. Springer Fachmedien.

Holly, Werner (2018). Streit und Dissens. W: Karin Birkner i Nina Janich (red.), *Handbuch Text und Gespräch* (s. 509–532). De Gruyter.

Langlotz, Andreas, i Locher, Miriam A. (2012). Ways of communicating emotional stance in online disagreements. *Journal of Pragmatics, 44*(12), 1591–1606. https://doi.org/10.1016/j.pragma.2012.04.002

Locher, Miriam A. (2004). *Power and politeness in action: Disagreements in oral communication*. Mouton de Gruyter.

Opiłowski, Roman (2024a). Das medienlinguistische Kontrastieren: Zur Forschungsentwicklung von kontrastiven Analysen von Texten in Fernsehen, Presse, Internet und Stadt als öffentlichem Raum. *tekst i dyskurs – text und diskurs, 18*(1), 7–37.

Opiłowski, Roman (2024b). *Kontrastive Medienlinguistik: Multimodale Kommunikation, Analysemethoden, Forschungsfelder*. Franz Steiner Verlag. https://doi.org/10.25162/9783515138505

Opiłowski, Roman, Lenk, Hartmut E. H., Mikołajczyk, Beata, i Rentel, Nadine (red.). (2025). *Argumentation, Persuasion und Manipulation in Medientexten und -diskursen: Beiträge zur kontrastiven Medienlinguistik*. V&R unipress. https://doi.org/10.14220/9783737018067

Scherr, Elisabeth, i Weidacher, Georg (2026). Die Mehrdeutigkeit des Normalen: Kulturelle Dimensionen und dynamische Prozesse. *Zeitschrift für Literaturwissenschaft und Linguistik, 56*(2), 187–192. https://doi.org/10.1007/s41244-026-00418-4

Sifianou, Maria (2012). Disagreements, face and politeness. *Journal of Pragmatics, 44*(12), 1554–1564. https://doi.org/10.1016/j.pragma.2012.03.009

Spieß, Constanze (2009). Wissenskonflikte im Diskurs: Zur diskursiven Funktion von Metaphern und Schlüsselwörtern im öffentlich-politischen Diskurs um die humane embryonale Stammzellforschung. W: Ekkehard Felder i Marcus Müller (red.), *Wissen durch Sprache: Theorie, Praxis und Erkenntnisinteresse des Forschungsnetzwerks „Sprache und Wissen“* (s. 309–336). De Gruyter.

van Eemeren, Frans H., i Grootendorst, Rob (2004). *A systematic theory of argumentation: The pragma-dialectical approach*. Cambridge University Press.

Wengeler, Martin (2018). Diskurslinguistik als Argumentationsanalyse. W: Ingo H. Warnke (red.), *Handbuch Diskurs* (s. 242–264). De Gruyter. https://doi.org/10.1515/9783110296075-010

Winkler, Susanne (red.). (2015). *Ambiguity: Language and communication*. De Gruyter Mouton. https://doi.org/10.1515/9783110403589

Beata Mikołajczyk (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Polska)

Roman Opiłowski (Uniwersytet Wrocławski, Polska)

Jacek Szczepaniak (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Polska)

Prosimy o przesyłanie propozycji artykułów wraz z półstronicowym abstraktem do **31 marca 2027 r.** na jeden z poniższych adresów:

dr hab. Beata Mikołajczyk, prof. UAM – beata.mikolajczyk@amu.edu.pl

prof. dr hab. Roman Opiłowski – roman.opilowski@uwr.edu.pl

dr hab. Jacek Szczepaniak, prof. UKW – jacek.szczepaniak@ukw.edu.pl

Pełne teksty artykułów należy przesyłać za pośrednictwem strony internetowej czasopisma Convivium: https://czasopisma.uni.lodz.pl/conv/about/submissions